

Десет години бяха нужни, за да се стигне до приемане на закон за достъп до архивите на Секуритате¹ интервю с Ладислау Чендес

На 20 юли в Националния дворец на културата се проведе международна конференция „Паметта за миналото в името на бъдещето“, посветена на отварянето на архивите на тоталитарните секретни служби в България. Конференцията се проведе по инициатива на Българска медийна коалиция, Център за подкрепа на лица, преживели изтезания - АСЕТ, Програма Достъп до Информация, Български Хелзинкски комитет, федерация „Зелени Балкани“, и сдружение „Евроинтеграция“, в сътрудничество с Групата на „Зелените“ от Европейския парламент. Събитието беше открито от министъра на вътрешните работи Румен Петков и г-жа Елс де Хрун от Холандия, член на Европейския парламент. Изказване направи Йоахим Гаук, председател на Асоциация „Срецу забравата - за демокрация“, Германия. Бе представен законодателния и практически опит на Словакия, Чехия, Полша, Унгария, Румъния. С Ладислау Чендес от Националния съвет за изследване на архивите на Секуритате - Румъния, разговаря Диана Банчева, ПДИ.

Г-н Чендес, кога и как бе създаден Националният съвет за изследване на архивите на Секуритате в Румъния?

Съветът бе създаден през 2000 г., когато специален закон за първи път даде право на достъп до досиетата на бившите служби за сигурност в Румъния. Освен осигуряването на достъп, ние имаме и друга важна задача - да започнем разследване на хора, които са шпионирали лица, заемащи обществени постове в страната. Естествено, наша цел е да разберем и историческата истина, което може би е най-важната и най-трудна наша цел.

Как точно става прехвърлянето на архивните фондове от службите към съвета?

През 2005 г. Съветът за национална сигурност задължи всички институции да предадат архивите си на нас. В резултат досега сме получили 1,5 милиона досиета, които се равняват на 10 000 линейни метра документи. Нашата задача е да съхраним и да анализираме документите на бившите Служби за сигурност в Румъния.

Каква част от всички документи са тези 1,5 милиона?

Никои не знае точно. Ние се надяваме, че това е най-важната и основна част от документацията. Освен Румънската разузнавателна служба и други институции са задължени да ни предоставят документи, създадени по времето на Секуритате. Това са Външните разузнавателни служби, Разузнавателната

ТЕМИТЕ В БРОЯ:

Интервю: Десет години бяха нужни, за да се стигне до приемане на закон за достъп до архивите на Секуритате

Анализ на законодателството: Кратък преглед на българското законодателство относно достъпа до документите на бившата Държавна сигурност

Коментар на юриста: Достъп до информация от архивите на МВР

Приключение със заявление: Обществена информация, но не съвсем

От съдебната зала: Свиване на тайните - крачка към прозрачността

Винаги ли тайнствеността има рационално обяснение. Или как Здравната каса променя на тъмно правилата за лечение

Новини

служба към Армията, Министерството на правосъдието. Така че има още доста документи, които предстои да получим.

Как бе унициран процесът на отваряне на архивите, кой бе основният застъпник за отварянето на тези архиви?

Една от най-важните фигури в този процес бе Туку Думитреску, който е една от жертвите на комунистическата система. Той е лежал 13 година в затвора и знае много добре какво означава

продължава на стр. 2

¹ Част от интервюто бе публикувано в Mediapool, на 21 юли 2006 г., на адрес: <http://www.mediapool.bg/show/?storyid=119657>

продължава от стр. 1

тоталитарният терор. В момента той също е член на съвета. Той е в комисията, която взема решения по заявления за достъп до архивите. Комисията се състои от 11 души и гласуваме също както в съда се гласува за случаите, които разследваме.

Много политически партии и граждански организации взеха участие в този процес. В крайна сметка правителството бе принудено през 2000 г. да стартира процеса.

Как всъщност започна при вас кампанията за отварянето на досиетата?

Първо бе прокламацията от Тимишоара през 1990 г., като нейната водеща цел бе да призове към морал управляващите. Десет години бяха необходими, за да се стигне до приемането на закона, за който споменах. Този закон последно бе променен през февруари тази година. С последната поправка ние разширихме кръга от хора, които могат да бъдат разследвани от нашата комисия. Дадохме право и на гражданите от страните в Европейския съюз на достъп до досиетата.

Имаше ли консенсус при приемането на закона през 2000 г.?

Той бе приет от Сената с голямо мнозинство, но пълен консенсус нямаше. Нашият съвет в момента включва представители от всички политически сили в страната. Например - аз бях номиниран от унгарското малцинство в Румъния, чиято политическа сила ме препоръча на църквата и в крайна сметка Евангелистката църква ме предложи за тази комисия. Аз не съм там по политическа линия.

Значи сте религиозна фигура също като пастор Йоахим Гаук от Асоциацията „Срещу забравата - за демокрация“ в Германия?

Да, точно така. Аз никога не съм бил член на Партията на унгарското малцинство и никога не съм имал политически функции.

Какви са основните проблеми, които срещате при работата си?

Румъния не е много малка. Аз смятам, че е необходимо да бъдат създадени регионални звена

на Съвета, за да улесним достъпа на повече хора до архивите. Ние не разполагаме и с много голям финансов ресурс, за да отворим досиетата. За пример полската институция разполага с 25 милиона евро годишен бюджет, за да си върши работата, а ние имаме 5 пъти по-малко пари. Въпреки това ние ще направим нужното.

Трябва да обработим тези досиета, за да ги направим свободно достъпни поне за следващото поколение.

Отварянето на досиетата свързано ли е по някакъв начин с процеса на присъединяване към ЕС?

Когато започнахме отварянето на архивите през 2000 г. приемането ни в ЕС беше нещо твърде далечно. Много е важно да не се формализира процесът и просто да се приеме някакъв закон, заради натиск отвън. Отварянето на досиетата не трябва да се прави за нещо друго, освен заради самата Румъния и румънците. Именно поради това ние го правим.

Българският министър Румен Петков заяви, че няма да бъдат публикувани имената на секретните сътрудници от чужбина. Вие ще ги оповестявате?

Да, тези досиета ще бъдат отворени. Ние сме задължени да предоставяме всякаква информация на тези, които я поискат. В същото време не е добър подход да се криминализират конкретни личности, а дейностите, които те са извършвали.

Говорил ли сте със сътрудници на Секуритате и те чувстват ли вина за това, което са правили?

Говорил съм с много хора от тези служби. Някои от тях наистина чувстват вина за това, което са правили. Други - не, или го прикриват.

Има ли нещо, което вие бихте могли да препоръчате на българските законодатели за създаването на закон и институция като вашата?

Аз съм сигурен, че България върви по собствения си път и пожелавам на своите български приятели хора като Йоахим Гаук да им помагат в борбата за отваряне на досиетата.

Кирил Терзийски, ПДИ

Уважаеми читатели, с оглед актуалността на темата за досиетата и очертаващия се нов опит за законодателна уредба на достъпа до документите на бившата Държавна сигурност (ДС) в миналия брой на бюлетина представихме основните моменти в двата действия през годините закона, уреждащи тази материя - от 1997 г. и от 2001 г. Представихме също и законопроекта за достъп и използване на документите на ДС и Разузнавателните служби на Българската народна армия, внесен в Народното събрание на 10 май 2006 г. от Иван Костов (ПГ на ДСБ) и група н.п. За да завършим този своеобразен преглед на законодателството относно достъпа до документите на бившата ДС, представяме и основните моменти в законопроекта, внесен в Народното събрание на 29.06.2006 г. от Петър Стоянов и група народни представители (ПГ на ОДС).

Законопроект за разкриване на документите и обявяване на принадлежност към бившата Държавна сигурност или бившето Разузнавателно управление на Генералния

щаб - внесен в НС от Петър Стоянов и група народни представители (ПГ на ОДС).

• урежда издирването, достъпа, разсекретяването и използване на документи на бившата ДС или на бившето Разузнавателно управление на Генералния щаб (РУ на ГЩ), както и обявяването на имената на лицата, заемащи публични длъжности и извършващи публична дейност¹, за които се съдържат данни за сътрудничество към тези служби;

• по реда на закона се извършва предварителна проверка на лице, което е кандидат за член на Конституционния съд (КС), за президент или вицепрезидент, народен представител, кмет на община или общински съветник;

• дейността по установяване и обявяване на принадлежност към бившата ДС или бившето РУ на ГЩ се извършва от постоянно действаща комисия. Комисията се състои от 7 члена, избрани от НС за срок от 5 години, по предложение на различни парламентарни групи и/или граждански организации, като никоя парламентарна група или управляваща коалиция не може да има мнозинство в комисията;

• лица, които са били щатни или нещатни сътрудници на ДС и на РУ на ГЩ, както и лица облагодетелствани от тези служби, не могат да бъдат членове на комисията;

• членовете на комисията имат пряк и неограничен достъп до всички документи на бившата ДС, съхранявани в архивите на държавните институции, както и до документите на бившето РУ на ГЩ, съхранявани в Централния военен архив;

• установяването на принадлежност към бившата ДС или бившето РУ на ГЩ се извършва чрез:

а) установяване на дейност на щатен или нещатен сътрудник;

б) установяване на участие като съдия, следовател, гознател или адвокат в съдебни процеси срещу български граждани, по линия или поръчка на бившата ДС;

продължава на стр. 4

¹ В § 1, т. 11 и 12 от законопроекта са дадени легалните дефиниции на понятията „публична длъжност“ и „публична дейност“, като това е направено чрез изброяването на категориите длъжности и дейности, които са публични по смисъла на този законопроект.

в) установяване на данни за лично облагодетелстване от бившата ДС или бившето РУ на ГЩ;

г.) установяване на лица, които са имали правни или политически компетенции, или които чрез злоупотреба с политическа власт са вземали решения на централно или местно ниво относно дейността на бившата ДС или бившето РУ на ГЩ;

• предвидени са редица гаранции за установяване на принадлежност по безспорен начин, включително и изслушване от комисията на лицата, за които не са налице достатъчно данни;

• разкриването на имената на лицата, за които е установена по безспорен начин принадлежност към бившата ДС или бившето РУ на ГЩ, се извършва от комисията чрез публикуване на доклад в Интернет страницата на комисията;

• всеки български гражданин може да поиска от комисията справка дали за него е събирана информация от бившата ДС или бившето РУ на ГЩ;

• всяко лице, за което е събирана информация от бившата ДС или бившето РУ на ГЩ има право на пряк достъп до личното си досие, както и до всички други документи, в които се упоменава името му от бившата ДС;

• засегнатите лица (за които ДС или РУ на ГЩ е събираща информация) имат право да поискат засекретяване на документи, съдържащи лична или семейна тайна;

• всеки български гражданин може да поиска от комисията справка дали е бил щатен или нещатен сътрудник на бившата ДС или бившето РУ на ГЩ;

• всяко лице, за което е установено по безспорен начин, че е сътрудник на бившата ДС или бившето РУ на ГЩ, има право да се запознае с документите, съдържащи се в неговото лично и работно дело. Такова лице може да направи обосновано възражение относно достоверността на документите пред комисията, която извършва проверка като решението ѝ е окончателно.

• комисията, съгласувано с представители на настоящите служби за сигурност, както и на Държавната комисия по сигурността на информацията, може да разсекретява документи или части от тях, които не са от значение за националната сигурност;

• разсекретените документи се предоставят на засегнати лица, когато се отнасят за тях, или се предават за съхранение в Централния държавен архив по реда на глава трета от Закона за държавния архивен фонд.

Колкото до настоящата регламентация на достъпа до документите на бившата ДС, следва да се има предвид, че конкретна такава е налице единствено по отношение на документите на бившата ДС, които се съхраняват в архива на МВР - виж в рубриката „Коментар на юриста“ повече за Инструкция № I-113 от 24.06.2002 г. за реда за достъп до информация, съдържаща се в документите от архивните фондове на МВР.

Програма Достъп до Информация ще връчи годишните си награди за принос в областта на свободата на информацията по повод Международния ден на правото да знам - 28 септември

За тях ще бъдат номинирани граждани, неправителствени организации, журналисти, упражнявали активно правото си да търсят информация, както и институции, изпълняващи добре задълженията си по Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ). Ще бъдат връчени и негативни награди на институции, които не изпълняват задълженията си по ЗДОИ или нарушават правата на гражданите по закона. Всеки гражданин може да номинира в отделните категории, след попълване на публикуваната форма на адрес <http://www.righttoknowday.net> в срок до 12 септември 2006 г. Специално жури ще определи победителите. В България Денят на правото да знам бе отбелязан за първи път през 2003 г.

Въпрос:

Само към вътрешния министър Румен Петков ли трябва да се отправят въпросът дали посочени публични личности в Добрич - например управител на местен вестник, са били доносници на ДС? Или е възможно да се пита в областната дирекция "Полиция" в Добрич?

Нормативна уредба:

Инструкция № I-113 от 24.06.2002 г. за реда за достъп до информация, съдържаща се в документите от архивните фондове на МВР

Коментар:

Тъй като става въпрос за информация, която се съхранява в архивните фондове на Министерство на вътрешните работи, то приложим ще бъде и реда за достъп до тези фондове, определен с Инструкцията на министъра на вътрешните работи от 2002 г. за достъп до документите от архивните фондове на МВР. Инструкцията е издадена въз основа на разпоредбата на чл.125 б от отменения вече Закон за Министерство на вътрешните работи.

Независимо от това, че от 01.05.2006 г. влезе в сила новият Закон за Министерство на вътрешните работи, инструкцията от 2002 г. не е отменена с него и все още е действаща.

Следователно, искането за информация трябва да бъде отправено до министъра на вътрешните работи при спазване на посочените в инструкцията изисквания, които накратко са следните:

1. Кой има право на достъп до информация по реда на Инструкцията на министъра на вътрешните работи?

Съгласно Инструкцията съществуват две основни възможности за получаване на информация, съхранявана в архивните фондове на МВР. Първата от тях е по реда на чл. 3 от Инструкцията, съгласно който всеки има право на достъп до лични данни, съхранявани в архивните фондове на МВР, събирани за него или за починалия съпруг, роднини по права линия без ограничения, а по съребрена - до втора степен.

Достъп до лични данни, съхранявани в архивните фондове на МВР, може да се поиска и получи и от трети лица, само при условие, че са представили нотариално заверено пълномощно от лицето, за което те се отнасят, или от неговите наследници по закон.

Втората възможност за получаване на информация по реда на Инструкцията е визирана в чл. 4 и касае случаите, в които достъп до информация от архивните документи се иска от заявителите за извършване на научноизследователска, публицистична и проучвателна дейност.

2. Какво трябва да съдържа заявлението за достъп до информация?

В следващите разпоредби на Инструкцията са описани основните реквизити, които следва да съдържа заявлението за достъп, отправено до министъра на вътрешните работи.

Така например съгласно чл. 7, ал.1 от Инструкцията, заявлението по чл. 3 (с което всеки може да поиска информация за собствените си лични данни и за своите роднини, както и трети лица да поискат данни за другото) трябва да съдържа:

- трите имена, ЕГН и месторождение на заявителя;
- описание на исканата информация;
- предпочитаната форма за предоставяне на достъп до исканата информация;
- адрес за кореспонденция със заявителя.

Ако информацията се изисква за починал съпруг или роднина, освен данните по чл. 7, ал. 1 в заявлението се посочват и трите имена, ЕГН и месторождение на лицето, за което се иска информация. Към заявлението се прилагат удостоверение за наследник, акт за раждане или друг документ, който да установи родствена

продължава на стр. 6

връзка на заявителя с лицето, за което се иска информация.

Що се отнася до заявленията, отправяни по реда на чл. 4 от Инструкцията (когато информацията от архивните фондове на МВР се търси за научноизследователска, публицистична и проучвателна дейност), освен вече изброените данни, те следва да съдържат и допълнителни данни, посочени в Инструкцията:

- темата, плана и целта на изследването;
- наименованието на работодателя на заявителя, ако има такъв, или на юридическото лице, от името на което се иска информацията.

Подготвеното заявление следва да се адресира до министъра на вътрешните работи и може да се подаде в специализираната приемна на дирекция "Информация и архив" - МВР (ДИА-МВР) на ул. „Гурко“ 32, София, както и в приемните на РДВР или по пощата.

3. Какви са формите за предоставяне на информация?

Формите за предоставяне на достъп до информация, определени в чл.11 от Инструкцията, са:

- преглед на информацията;
- писмена или устна справка;
- копие на хартиен носител;
- копие на технически носител.

Възможно е, по желание на заявителя, да се използват една или повече от изброените форми.

Инструкцията задължава предоставящите информация да се съобразят, при техническа възможност, с поисканата от заявителите форма. В случаите, в които предоставянето на документите в исканата форма е възможно, но би довело до оскъпяване на услугата, достъпът следва да се предоставя след информиране на заявителя за цената и нейното заплащане.

Когато пък предоставянето на достъп в исканата от заявителя форма е невъзможно, достъп се предоставя във форма, определена от директора на ДИА-МВР.

4. Разходите по предоставяне на информацията се заплащат от заявителя, съгласно приложение към инструкцията.

5. Срок за разглеждане на заявленията:

В срок до 30 дни след завеждане на заявлението министърът на вътрешните работи разрешава

или мотивирано отказва достъп до информация. В случай на отказ заявителят има право да го обжалва по реда на Административнопроцесуалния кодекс пред Върховния административен съд. Заявителят задължително се уведомява за взетото решение. Възможни са две удължавания на посочения в Инструкцията 30-дневен срок за произнасяне:

1. В случай, че не е ясно каква точно информация се иска или когато тя е формулирана общо, заявителят се уведомява за това и има право да уточни обхвата на исканата информация. В този случай 30-дневният срок за произнасяне от страна на министъра започва да тече от датата на получаване на уточнението. Ако заявителят не уточни обхвата на исканата информация до 30 дни, заявлението се оставя без разглеждане.

2. 30-дневният срок може да бъде продължен от министъра по предложение на директора на ДИА-МВР, когато е необходимо допълнително време за подготовка на исканата информация. За целта на заявителя отново се изпраща уведомление, в което се посочват причините, налагащи удължаване на срока, в който ще бъде предоставен достъп до исканата информация.

6. Къде се предоставя поисканата информация?

Съгласно чл.10 от Инструкцията достъп до информация се предоставя на специално посочени за целта места след заплащане на определените разходи. Тези места са:

- за информацията по чл. 3 - в специализираната читалня за достъп до документи, съдържащи лични данни от архивните фондове на МВР, на адрес: ул. „Гурко“ 32, София;
- за информацията по чл. 4 - в Общата читалня в централната сграда на МВР.

Инструкцията изрично забранява предоставянето на достъп до архивни документи на МВР на места, различни от указаните, освен ако не е получено за това писмено разрешение на министъра на вътрешните работи.

Препоръка:

Информацията следва да бъде поискана от министъра на вътрешните работи със заявление, подадено по реда на посочената в текста инструкция, а не от директора на областната дирекция „Полиция“.

На 9 май тази година в Ню Йорк Общото събрание на Организацията на обединените нации (ООН) избра чрез тайно гласуване членовете на новия Съвет за човешки права (СЧП).

По-рано през март на своята 16-та сесия Общото събрание на ООН прие резолюция 60/251, в която бяха определени правилата за формирането на Съвета. Съветът замени стария орган на ООН - Комисията за човешки права.

Веднага след избора, в Мрежата на застъпниците за свобода на информацията¹ се поде инициатива организациите да поискат от своите правителства информация за това какви са били критериите за гласуване за новите членове. Програма Достъп до Информация се включи в инициативата и подаде заявление до Министерството на външните работи.

Историята на заявлението

В печата и в специализираната литература се появиха няколко статии, предимно на експерти от Българския Хелзинкски комитет, в които се разглеждаха причините, довели до закриването на Комисията по правата на човека към ООН и формирането на нов орган, а именно Съветът по човешки права. Безспорно е, че този орган тепърва трябва да се утвърждава и да се доказва като институция, различаваща се от Комисията по човешки права, известна още като „Клуба на нарушителите“.²

Каква е била българската позиция при подготовката на изборите на Съвета по човешки права, на основата на какви критерии е формиран българският избор на 9 май?

Това беше целта на подаденото от мен заявление до министъра на външните работи г-н Ивайло Калфин³ на 17.05.2006 г., регистрирано в министерството на 22.05.2006 г. под номер БПР-785.

Очаквайки, както обикновено в такива случаи, не реален достъп до копия от документи, а справка за дейността на МВНР по избора, специално отбелязах в заявлението си, че не искам справка, а достъп до съществуващи в министерството документи по търсената от мен информация.

Закахах решение по моето заявление⁴.

Законоустановеният срок вече изтичаше, когато реших да се обадя по телефона, за да попитам какво е решението по моето заявление. Служител от Дирекция „Правата на човека и международни организации“ ми обясни любезно, че по моето заявление се работи и ще имам отговор в законоустановения срок. Решението наистина дойде - на 5 юни, когато вече изтичаше 14-дневния срок.

Осигурен ви е частичен достъп

Получих решението по моето заявление на 5 юни 2006 г.

Със заповед на изпълняващия длъжността главен секретар се нареждаше да ми се предостави **достъп до обществена информация** до следните документи:

„Паметни записки и друга кореспонденция по указаната от заявителя тема за периода 28.01.2006 до 9.05.2006 г. - общо 73 страници“.

Т.е. в решението на отговорния служител не се оспорваше фактът, че исканата от мен информация е обществена, от една страна, от друга - достъпът, който ми предоставяха, беше частичен, и формата на достъп беше „преглед на информацията - достъп за запознаване на място до копие на хартиен носител.“ Този преглед ми се предоставяше безплатно.

Нека да видим какво казва законът в това отношение.

Предоставяше ми се частичен достъп до информация, каквато възможност дава

продължава на стр. 8

¹ Виж повече за мрежата на: <http://www.foiadvocates.net/>

² Виж статиите на Красимир Кънев и Бойко Боев в различни печатни издания: Красимир Кънев, „Сътрудничеството на България с ООН е плачевно“, сп. „Обектив“, бр.132, май 2006 г., Бойко Боев, „Ще възстановили новият съвет за правата на човека репутацията на ООН?“, сп. „Обектив“ бр.132, май 2006 г., Бойко Боев, „Имат ли бъдеще правата на човека в ООН?“, в. „Дневник“, 5 юли 2006 г., The Miami Herald, „Съветът по правата на човека“, в. „Капитал“, 8-14 юли 2006 г.

³ Изпратих заявлението до министъра, поради това че не можах да намеря посочен служител, отговарящ за достъпа до информация на страницата на МВНР в Интернет. Това е малко чудно, тъй като се предполага, че във Външно министерство са най-добре запознати със стандартите за достъпа до информация, поради това, че именно техен представител е участвал и участва в работната група по стандартите за достъпа до официални документи на Съвета на Европа.

⁴ В интерес на истината трябва да отбележа, че в няколко страни едновременно бяха подадени заявления по този въпрос. Тези, за които аз знам са: Великобритания, Канада, Молдова, Перу, Румъния и т.н.

българският закон според текста на чл. 37 ал. 2. Като правно основание за частичния достъп в решението беше посочен чл. 13, ал. 2⁵, но фактическо основание на този частичен достъп не беше посочено.

Нека се обърнем към предоставените документи, за да потърсим сами какво може да бъде фактическото основание за частичния достъп, който ми беше предоставен.

Частичен - по отношение на самите документи, и частичен - по отношение на формата на предоставяне.

Документите, достъп до които получих, могат да бъдат групирани в няколко категории.

Паметни записки от срещи на наши дипломати с други дипломати по повод изборите за Съвет. В тези паметни записки, вербални ноти и писма са заличени всички имена и позиции във Външно министерство и в посолствата. Бях учудена на старателното заличаване на имената на срещащите се, тъй като самият факт за участието на служебно лице в служебна среща или фактът, че страната, чиито дипломат си, кандидатства за член на Съвета за човешки права, не би могъл да уврежда нечи интереси.

Вторият тип документи са тъй наречените „Доброволни ангажименти на страните-кандидатки“ (Voluntary pledges and commitments based on Resolution A/RES60/251) на няколко страни, кандидатстващи за членове на новия орган. Повечето от тези обещания на кандидатстващите можеха да бъдат намерени в Интернет на страницата на Съвета по човешки права, ето защо (поне такава е моето тълкуване) там заличавания не бяха правени. Значи, така да се каже, частичният достъп, който ми беше предоставен на основата на чл. 13, ал. 2, е някакъв друг частичен достъп, тъй като тези, които бяха решавали по моето заявление, бяха заличавали имената, но не и „мнения и позиции във връзка с настоящи или предстоящи преговори“ или „сведения, свързани с тях“. В предоставените ми копия със заличени имена нямаше мнения или пък някакви позиции на служителя, осъществяващ

срещите, а по-скоро „сведения“ за това, че тези срещи са се състояли.

Самите „сведения“, обаче ми бяха предоставени.

Ако не са ми предоставени всички документи, които описват консултативния процес по изборите за Съвет по човешки права, то би трябвало да бъде уведомена за този факт. Бих могла след две години да поискам отново достъп до тези документи, тъй като срокът на ограничаване на достъпа до информация по член 13 за документите би трябвало да бъде двугодишен от създаването на информацията.

Неяснотата по отношение на частичния достъп обаче остава: какво фактически се защитава чрез предоставения ми частичен достъп - мненията и препоръките при оперативната подготовка на акта на гласуване или мнения и позиции във връзка с преговори в хода на протеклите срещи? И какво по-точно ми е предоставено като частичен достъп? Дали той е такъв, понеже са заличени имената на посланиците ни в Швейцария, в Румъния, в Унгария и т.н. в предоставените ми за четене копия от документи? Дали той е такъв, понеже не са ми предоставени всички документи по темата?

Можете да прегледате копията

Защо ми се предоставяше достъп в точно тази форма - преглед на копия на документи, подбрани от органа. Разбира се, Външно министерство има право да определи формата, в която да ми предостави достъп, но това можеше да стане само при определени условия, за които аз трябваше да бъде уведомена.

Какво казва по този въпрос законът?

Аз бях поискала да ми се предостави информацията във вид на копия на хартиен или електронен носител.

Този въпрос е уреден в частта на закона, която има заглавие:

„Задължение за съобразяване с предпочитаната форма на достъп“ и по нататък продължава

„Чл. 27. (1) Органите са длъжни да се съобразяват с предпочитаната форма за предоставяне на достъп до обществена информация, освен в случаите, когато:

продължава на стр. 9

⁵ Член 13, ал. 2 от ЗДОИ гласи: „Достъпът до служебна обществена информация може да бъде ограничен, когато тя:

1. е свързана с оперативната подготовка на актовете на органите и няма самостоятелно значение (мнения и препоръки, изготвени от или за органа, становища и консултации);
2. съдържа мнения и позиции във връзка с настоящи или предстоящи преговори, водени от органа или от негово име, както и сведения, свързани с тях, и е подготвена от администрациите на съответните органи.“

1. за нея няма техническа възможност;
2. е свързана с необосновано увеличаване на разходите по предоставянето;
3. води до възможност за неправомерна обработка на тази информация или до нарушаване на авторски права.

(2) В случаите по ал. 1 достъп до информацията се предоставя във форма, която се определя от съответния орган⁶.

Първото условие очевидно не е било налично в моя случай. Техническа възможност да ми се предоставят копия е съществувала, тъй като точно такива ми бяха предоставени.

Второто условие - също не е налице - тъй като разходите бяха направени, дори по-големи от това, което можеше да се направи. Служителят, играл си да заличава имената на посланиците на България по света, е загубил доста работно време, за да спази технологията на подготовка на документ за частичен достъп - снимане веднъж, заличаване във второто копие и снимане още веднъж. И всичко това е извършил върху поне 50 от предоставените ми 73 страници.

Третото условие също е под въпрос, естествено не толкова категорично - да наруша авторски права също няма как, даже заради това например, че си нямаме кралица както е във Великобритания, която да има авторски права върху тези документи. Единствената възможност остава да не ми се предоставят копията - е да не ги публикувам и по този начин да осъществя неправомерна обработка на вече обработени копия на документи.

Защо трябваше да чета и да си водя записки в читалнята на отгел „Канцелария и архив“ така и не ми стана ясно. Другите хора, които четяха там, имаха работа с архивни документи, а не с копия със заличавания. Още повече, че част от „предизборните обещания“ на страните, след избора вече бяха публикувани на Интернет страницата на Съвета по човешки права (<http://www.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/membership.htm>).

Вторият проблем, който ясно се очертава от случая, е разбирането на министерството за това какво е „обществена информация“. Моето убеждение беше и след прегледа на предоставените ми копия от документи се затвърди, че тази информация е очевидно и

безусловно обществена, тъй като ми дава възможност да си формирам мнение за работата на дипломатическите институции при избора на страните-членки на новия орган на Обединените нации. Когато една информация е безусловно обществена, а след като ми е предоставена за четене очевидно и от МВнР са смятали така, то тя е достъпна както за мен, така и за други граждани, а също и за лица без гражданство.

Правото на информация предполага и право на разпространение, т.е. след като веднъж ми е предоставена, аз мога и да я публикувам.

Вместо заключение: Какво собствено мнение си формирах?

Макар и да се запознах с документите, съпътствали избора или поне с част от тях, мнението за работата на българското Външно министерство по въпроса за избора на Съвет по човешки права, което си формирах, е, че няма данни българското Външно министерство да е имало някаква концепция за това кого да подкрепя и защо. Може би основанията за подкрепа са били заложените в Резолюцията критерии. Може би служителите са го споделяли помежду си или на оперативки, но дори и този факт не беше артикулиран някъде в предоставените ми документи.

Проведени са били срещи с дипломати от страни, които са кандидатури. С всички ли? С Румъния, например? Защо България не е кандидатура, какво е било отношението към кандидатурата на Румъния. Никакви сведения, никакви срещи.

Това означава ли че „Сътрудничеството на България с ООН е плачевно“ както пише Красимир Кънев в своята статия по повод изборите от 9 май?

На всички тези въпроси не можах да си отговоря, но видях, че очевидно трябва да започнем застъпническа кампания за задължително документиране на всички срещи и обсъждания, свързани с взимането на решения от държавните органи и достъпна до тази информация в следствие.

Иначе за поколенията ще остане неясен въпросът, как българският представител е гласувал при избора на Съвета за човешки права към ООН? Дори вотът да е таен, както е било прието в случая, то държавната политика по въпроса за човешките права не може да е тайна.

А именно за нея ставаше въпрос.

⁶ЗДОИ

От години практиката на българския съд по дела за достъп до информация се следи с интерес у нас и в чужбина. У нас - защото решенията на съдилищата са мерило за собствената ни чувствителност към правата на гражданите, прозрачността и отчетността на публичната администрация, превенцията на корупцията. В чужбина - защото България е между държавите, в които не действа комисия или омбудсман по достъпа до информация, но пък търсещите информация интензивно се обръщат към съда за защита на правата си. Така независимият арбитър дава насоки по тълкуването на закона и създава задължителна практика, както е в Холандия и САЩ.

През първото полугодие на 2006 г. Върховният административен съд постанови няколко решения, които се отнасят към тълкуването на различни ограничения на правото на достъп до информация и по-точно - на техния обхват и приложимост в определени случаи.

Едно от най-проблемните ограничения (или „изключения“, както ги нарича Конституционният съд) на правото на информация е свързаното с т. нар. „подготвителни документи“ - чл. 13, ал. 2, т. 1 от Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ). Според останалите национални законодателства неговата цел е в определени случаи да се запази независимостта на консултативния процес при административната преценка до приключването на съответната процедура. Според ЗДОИ това ограничение може да трае повече - до 2 г. след създаването на информацията. Тази отиваща отвъд принципа за „пропорционалност“ законова защита от прозрачност и широката употреба на ограничението (според годишните доклади на Министъра на държавната администрация то е второто най-прилагано) наложиха по-прецизното очертаване на пределите на приложимостта му. Така тричленен състав на Върховния административен съд (ВАС) прие, че протоколите от обществените обсъждания, проведени в рамките на Оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС) на проекти и дейности, не могат да бъдат отказвани на основание чл. 13, ал. 2, т. 1 от ЗДОИ. „Общественото обсъждане, провеждано по реда на ЗООС е самостоятелен етап от процедурата по приемане на решение по

ОВОС от компетентния орган, поради което съставеният протокол за същото няма белезите на подготвителен документ, изготвен от помощен орган с оглед издаване на крайния акт“ - мотивира се съдът.¹ Тълкувайки употребения в чл. 13 термин „информация с несамостоятелно значение“ магистратите приложиха изведеното от Конституционния съд в Решение № 7 от 1996 г. по к.г. № 1 от 1996 г. правило за ограничителното тълкуване на изключенията от правото на информация.

Възможностите за широко и противно на целта на закона прилагане на чл. 13, ал. 2, т. 1 от ЗДОИ бяха ограничени и чрез друго решение на ВАС, този път - петчленен състав. Разменените становища и други документи на Външното министерство по повод демантирането на едва-що поставения паметник на хан Аспарух в гр. Запорожие, Украйна, не могат да бъдат отказани като „подготвителни документи“. Според съдебния състав „съдържащата се в тях информация не е конкретно свързана с подготовката за издаване на краен акт на административния орган, от който [акт] заявителят би получил интересующите го сведения“.² С други думи, според приетото тълкуване, становища и консултации, които не са свързани с приемането на конкретен акт, придобиват самостоятелно значение, защото единствено от тях гражданинът може да си състави мнение за дейността на администрацията, каквато е целта на ЗДОИ.

Четири съдебни акта през 2006 г. се отнасят до въпроси около т.нар. класифицирана информация - държавна или служебна тайна. Особено внимание заслужава постановеното на първия работен ден от годината - 03.01.2006 г., решение на тричленен състав по въпроса свободен ли е достъпът до доклада на службите за сигурност относно участието на български фирми в сделки с Ирак (т.нар. в пресата „Иракгейт“).

„... В случая предмет на заявлението за достъп е не оперативната работа на тези служби, а само резултат от нея“ - мотивира съдът убеждението си, че в случая не става въпрос за класифицирана информация.³ Според приложения списък към чл. 25 от Закона за защита на класифицираната информация (ЗЗКИ) само доклади относно

продължава на стр. 11

¹ Решение № 4239/2006 г. по а.г. № 10628/2005 г. на ВАС, Пето отделение, съдия-докладчик Юлия Ковачева.

² Решение № 2308/2006 г. по а.г. № 10940/2005 г. на ВАС, Петчленен състав, съдия-докладчик Таня Вачева.

³ Решение № 5/2006 г. по а.г. № 4268/2005 г. на ВАС, Пето отделение, съдия-докладчик Ваня Анчева.

оперативната работа на службите за сигурност могат да бъдат преценявани като държавна тайна. „Дори да се приеме, че чрез оповестяване на резултата би възникнала опасност от разкриване на защитена по т. 9 информация, този риск може да бъде предотвратен чрез предоставяне на частичен достъп по реда на чл. 37, ал. 2 от ЗДОИ“, завършва разсъждението си съставът. За първи път беше дадено ясно тълкуване, което държи сметка за баланса между правото на информация и защита-та на държавната тайна и не допуска тотално предимство на тайната пред правото. Това бе особено важно с оглед разпространената административна практика след приемането на ЗКИ.

Два други тричленни състава на ВАС отхвърлиха тезата на администрацията, че договорите на министъра на финансите с „Краун Ейджънтс“ и на министъра на регионалното развитие и благоустройството с „Магистрала Тракия“ АД, както и оценките на концесията, са класифицирана информация. За първия договор, маркиран с гриф „поверително“, съдът зае становището, че „намира за неоснователен неговия [на министъра на финансите] мотив, че договорът в своята съвкупност съдържа класифицирана информация, представляваща държавна тайна“. ⁴ Що се отнася до втория договор, според съда няма данни той да е служебна тайна, след като „административният орган не се е позовал на закон, който да я определя като такава, нито на одобрен от него списък, съдържащ категориите информация, подлежащи на класификация като държавна тайна в системата на Министерството ...“. ⁵

Интересни мотиви изложи Софийският градски съд, който отмени отказа на директора на Националната разузнавателна служба да предостави достъп до информация, свързана с убийствата в Лондон български писател Георги Марков. Според съда, щом административният орган не е представил доказателства да е преразгледал съгласно пар. 9, ал. 2 от Преходните и заключителни разпоредби на ЗКИ засекретените в миналото документи, то след изтичането на

сроковете за защитата им същите са станали общодостъпна информация. ⁶

Не така безпротиворечива практика се създаде по случаите, в които се тържи защита на търговски интереси (търговска тайна) или лични данни. В постановени общо четири решения, свързани с въпроса за защитените лични данни и шест решения, свързани със защитата на търговския интерес, съдилищата приемат различно тълкуване на различни норми. В едни случаи се смята, че при конфликта между правото на информация и правото на защита на личните данни категорично надделява второто, независимо дали става въпрос за публични личности, поради чл. 2, ал. 3 от ЗДОИ. ⁷ В друго решение е балансирано в обратната посока - броят, целта, продължителността на служебните пътувания на заместник кмета и разходите, свързани с тях, не могат да бъдат определени като „лични данни“ по смисъла на чл. 2 от Закона за защита на личните данни. ⁸ Декларациите на експертите по ОВОС не съдържат само лични данни и могат да бъдат искани по ЗДОИ, гласи друго решение на ВАС през годината. ⁹

По въпроса за търговската тайна все още някои съдебни състави са на мнение, че третото лице самостоятелно и абсолютно свободно определя коя информация да е общодостъпна и коя - не. В по-новите решения все пак се подчертава, че определена информация е обявена за публична по закон и не може впоследствие да се обявява за тайна от частно лице. ¹⁰

В заключение от прегледа на съдебната практика от полугодieto може да се каже, че като цяло е налице тенденция към ограничително тълкуване на изключенията от правото на информация. Тя е ясна при тълкуването на понятията държавна и служебна тайна и „подготвителни документи“. Що се отнася до защитата на личните данни и търговската тайна, тук е необходимо по-ясно становище, което да държи сметка за това, че ограниченията на правото на информация са изключение от правилото и трябва да бъдат тълкувани стеснително. Това се отнася особено до публичните фигури.

⁴ Решение № 1554/2006 г. по а.г. № 4596/2005 г. на ВАС, Пето отделение, съдия-докладчик Таня Вачева, обжалвано.

⁵ Решение № 5451/2006 г. по а.г. № 6363/2005 г. на ВАС, Пето отделение, съдия-докладчик Жанета Петрова.

⁶ Решение по а.г. № С-31/2005 г. на СГС III - „Г“ състав, съдия-докладчик Хайгуша Бодикян, обжалвано.

⁷ Решение № 6438/2006 г. по а.г. № 2527/2006 г. на ВАС, Пето отделение, съдия-докладчик Андрей Икономов.

⁸ Решение № 3101/2006 г. по а.г. № 8452/2005 г. на ВАС, Пето отделение, съдия-докладчик Виолета Главинова.

⁹ Решение № 2910/2006 г. по а.г. № 10371/2005 г. на ВАС, Пето отделение, съдия-докладчик Андрей Икономов.

¹⁰ Решение № 8190/2006 г. по а.г. (№ 3112/2006 г. на ВАС, Пето отделение, съдия-докладчик Юлия Ковачева.

Винаги ли тайнствеността има рационално обяснение. Или как Здравната каса променя на тъмно правилата за лечение Фани Давидова, ПДИ

В началото на всяка година официално се публикува Националният рамков договор (НРД) между Националната здравноосигурителна каса (НЗОК), Българския лекарски съюз (БЛС) и Съюза на стоматолозите в България (ССБ). Към него се приемат и програми за бесплатно лечение на определени заболявания. Въпросните програми за тази година са разработени на основание и по реда на чл. 52, ал. 1 и ал. 2 от Националния рамков договор - 2006, и представляват вид нормативен документ, приет по съответния ред. Съгласно същия член на НРД 2006, всяка програма за лечение на заболяване съдържа всички критерии за включване на здравно осигурени лица (ЗОЛ) в програмата, както и всички необходими документи, които трябва да се представят за разрешаване отпускането на лекарства.

Реговна практика стана с решение на Управителния съвет на НЗОК да се променят програмите за бесплатно лечение, а още пореговна практика е тези промени да не се публикуват, да не се обнародват, информацията за това да няма никъде.

Какво най-често произтича от това?

Не знаейки за новите правила, много от пациентите напразно подготвят документите си за кандидатстване. А това струва както време и нерви, така и пари, по точно:

- **пари за изследвания;**

- **пари за транспорт** - те трябва да на тези, които нямат късмета да живеят в София, Пловдив или Варна, където е възможно да се направят основните изследвания.

Самата НЗОК също **губи пари**, защото някои от пациентите правят изследванията си по клинични пътеки, които се заплащат от касата.

НЗОК е най-осъжданата институция в България по дела за достъп до информация (само ПДИ е спечелила над 10 такива). Въпреки това, ръководството на касата упорито продължава системно да не изпълнява задълженията си за предоставяне на информация.

Съгласно чл. 14, ал. 2 от ЗДОИ - институциите са абсолютно задължени да публикуват и

съобщават информацията, събрана или станала им известна при осъществяване на тяхната дейност, когато тя:

1. може да предотврати заплахата за живота, здравето и безопасността на гражданите или на тяхното имущество;
3. представлява или би представлявала обществен интерес;
4. следва да бъде изготвена или предоставена по силата на закон.

Само за 2006 година можем да посочим поне два случая в тази посока:

1. Програма за бесплатно лечение на Множествена склероза

В публикувания окончателен текст на тази програма, която, както казахме, представлява официален акт на НЗОК, е посочено ясно и недвусмислено на какви условия трябва да отговорят кандидатите и какви документи трябва да представят при желание да бъдат включени в програмата. Никъде в официално публикувания документ не е посочено ограничението: „Участници в програмата на НЗОК за лечение на множествена склероза в предишни години не могат да кандидатстват в същата програма през 2006 година.“

По-късно обаче, с решение на Управителния съвет на НЗОК - е прието, че НЗОК ще заплаща само двугодишно лечение с цел даване възможност на по-голям брой хора да бъдат включени в програмата.

Това решение на Управителния съвет никъде не е публикувано официално. За съществуването му са уведомени единствено районните здравноосигурителни каси, в които следва да се подават документите за кандидатстване.

2. Програма за бесплатно лечение на безплодие при жената

В публикувания окончателен текст на тази програма, която, както казахме, представлява официален акт на НЗОК, е посочено ясно и недвусмислено на какви условия трябва да отговорят кандидатите и какви документи трябва да представят при желание да бъдат

продължава на стр. 13

включени в програмата. Никъде в официално публикувания документ не е посочено ограничението: „Участници в програмата на НЗОК за лечение на безплодие при жената през 2005 година, не могат да кандидатстват в същата програма през 2006 година.“

По-късно обаче, с решение на Управителния съвет на НЗОК - РД-УС-0414/09.01.06г. - е прието, че НЗОК ще заплаща само един опит по процедурата „in vitro“ с цел даване възможност на по-голям брой жени да бъдат включени в програмата.

Това решение на Управителния съвет също никъде не е публикувано официално. За съществуването му са уведомени единствено Районните ЗОК, в които следва да се подават документите за кандидатстване.

Какво обикновено произтича от непубликуването на промените в програмите за безплатно лечение? Служителките в съответните РЗОК просто отказват да приемат документите на пациентите, неотговарящи на новите критерии. От това следват скандали по гишетата, разтреперани служителки, разплакани пациенти. Последват разпръвки на степен фортисимо: „Нямате право, длъжни сте поне да ми приемете документите!“, „Не мога, имаме разпореждане от горе!“, „Къде пише, че не отговарям на условията?“, „Началниците казаха!“, „Искам входящ номер!“, „Няма, не мога!“, „Ще ви съдя!“ и т.н., и т.н.

3. Програма за безплатно лечение на рак на гърдата

Подобно нещо се случи с програмата на Министерство на здравеопазването за лечение на онкоболни жени. Тук също, в средата на годината, неизвестно как са променени критериите за включване на здравноосигурени лица в програмата за лечение на рак на гърдата. Внезапно, в средата на месец юни, лекуващи лекари спират да изписват безплатното лекарство „Золадекс“ на онкоболни жени на възраст над 35 години. Информация за новото възрастово ограничение, официално не е публикувана никъде.

Самите лекари твърдят, че са уведомени за тези промени по телефона от Министерство на

здравеопазването. Това, уви, е и единствената от представените истории с неочаквано хубав край. След медийния шум министерството преразглежда въпроса и възрастовото ограничение е премахнато. И понеже никъде не е публикувано - все едно не е съществувало.

Твърде интересно е какво би могло да бъде рационалното обяснение на тази тайнственост около промените в програмите за безплатно лечение. Кому е нужно да се разиграват болни хора, и без друго емоционално изморозени? Най-странното е, че никой конкретно не би могъл да печели от непубликуването на тази информация. Възможно, но по-страшно, би било обяснението, че на никой изобщо не му пука за пациентите и за това хич и не се хаби да ги уведомява за промените.

По-вероятното разумно обяснение се крие в това, че не е много сигурно дали съществува правно основание в НРД 2006, което да дава възможност на Управителния съвет на НЗОК самостоятелно да променя критериите и условията на програмите за безплатно лечение. Вероятно, осъзнавайки липсата на възможност това да стане, ръководството на НЗОК не публикува промените и не уведомява официално болниците и медицинските центрове. Разпраща единствено забрана до РЗОК-овете да приемат документи на „непригодните“ кандидати. Като авангард за борба с пациентите естествено се изваждат обикновените служителки или личните лекари - според случая.

Очевидно никой в НЗОК не разбира пълния абсурд на това, официален акт на институцията, от който произтичат правни последици, да не може да бъде получен дори по реда на ЗДОИ.

Очевидно никой в НЗОК не осъзнава, че публикуването на подобна информация не е въпрос на добрата воля на ръководството на НЗОК, а е задължение по Закона за достъп до обществена информация. Колко още гела срещу Касама трябва да бъдат спечелени, за да могат служителите на НЗОК да се поупражняват малко и да усвоят правилата на закона?

Край на произвола с третото лице?

На 20 юли Върховният административен съд отмени отказа на кмета на Разград да предостави информация на Център на неправителствените организации в Разград. НПО-то поиска от кмета на Разград да предостави договора за концесия относно сметноизвозването на общината. Градоначалникът отказа на основание несъгласието на фирмата концесионер „Шеле“ да бъде предоставен договора. В мотивите си ВАС изтъкна, че въпреки изразеното несъгласие на третото лице, данните за всички предоставени концесии се вписват, както в Националния концесионен регистър, така и в общинските концесионни регистри. Информацията в тези регистри е публична и кметът незаконосъобразно е отказал достъп до нея. ВАС върна заявлението за ново преразглеждане.

СГС отмени отказ на Бойко Борисов

Софийски градски съд отмени мълчалив отказ на Бойко Борисов. Столичният кмет отминал с мълчание заявлението на г-жа Цветана Гочева, председател на Българската асоциация за погребална култура. Тя поискала информация за отправеното от частно търговско дружество предложение до Столична община за продажба на имот в близост до Централните гробища. В мотивите си магистратите изтъкнаха, че информацията е обществена и задължиха кмета да я предостави.

Ще има ли прозрачност в сделките за замени на земи?

С решение от 19 юли Върховният административен съд отхвърли жалбата на неправителствената организация „Зелени Балкани“ срещу отказ на министъра на земеделието и горите да предостави достъп до информация. Екологичната организация е поискала достъп до заповеди на министъра за замени на гори по Черноморието, както и оценка на тяхната стойност. В мотивите си съдът изтъква, че част от исканата информация представлява търговска тайна и засяга интересите на третите лица - страни по договорите за замяна. Друга част нямала самостоятелно значение. Искането за информация бе провокирано от сигнали, че частни фирми и лица получават на безценица изключително скъпи терени край морето. Според „Зелени Балкани“, подкрепени от юристите на Програма Достъп до Информация, съмненията за

облагодетелстване на частни лица за сметка на общото благо изискват пълна прозрачност на извършените сделки. Решението подлежи на обжалване в 14-дневен срок.

Петканов нарушил ЗДОИ от скромност

"Няма данни за разходвани средства по повод гарения от министъра на вътрешните работи Георги Петканов за посочения от Вас период". Това отговориха от дирекция "Финансово-ресурсно осигуряване" в МВР на заявлението на гражданско сдружение „Компетентност и морал“. През юни Върховният административен съд отмени мълчаливия отказ и задължи органа да даде отговор на заявлението на неправителствената организация, с което се искаше от экс-министъра на вътрешните работи Петканов да посочи с какви средства е купил телевизор, дарен от него за Коледа на Дом за сираци. Излиза, че бившият министър е направил дарението от гжоба си и от скромност е нарушил Закона за достъп до обществена информация, коментираха от Програма Достъп до Информация, с чиято подкрепа се водеше делото.

Тайна е колко е изнесеното ядрено гориво

От Министерството на икономиката и енергетиката заявиха, че количествата отработено ядрено гориво, изнесено от АЕЦ "Козлодуй" за Русия и други страни за периода 1989-2006 г., били търговска тайна. Тази позиция беше изразена като отговор на заявление за достъп до информация, подадено от "Информационен и учебен център по екология". Екологичната организация подаде жалба срещу отказа със съдействието на Програма Достъп до Информация.

НРС предостави информация

Директорът на Националната разузнавателна служба, ген. Курчо Киров, предостави на Алексения Димитрова от в-к "24 часа" списък на разсекретените от службата документи. 124-те материала, които ще бъдат изпратени в гържавния архив, са от периода до 1950 г. Единственият материал от по-късно време е свързан с ЩАЗИ и атенцията срещу папа Йоан Павел II. Отговорът на службата по Закона за достъп до обществена информация е положителна стъпка, но липсва основание да не бъдат открити за обществото и документи от следващите десетилетия, заяви по този повод ръководителят на правния екип на Програма Достъп до Информация - Александър Кашъмов.

продължава на стр. 15

Проектозакон за прозрачност

Група народни представители от управляващата коалиция внесе проект за изменение в Закона за публичност на имуществото на висшите държавни служители. Проектът предвижда публичен достъп на имотните декларации в Интернет и проверка на тяхната истинност. Предлаганите изменения са отговор на острите критики, които ремонтираният в началото на годината закон получи от медиите и граждански организации, както и от Европейската комисия. Новите предложения са крачка напред, но не виждаме в тях да е решен най-сериозният проблем, а именно не-публичността на имотните декларации от периода до 2005 г., коментираха от Програма Достъп до Информация.

Кръгла маса за стандартите в комуникацията

На 8 юли, в София, клуб "Журналисти срещу корупцията" и Съюзът на журналистите в България - „Подкрепа, организираха международна кръгла маса "Европейски стандарти в комуникацията "медии и институции". Специален гост на кръглата маса беше г-жа Ренате Шрьодер, директор на Европейската федерация на журналистите и координатор за Европа на Международната федерация на журналистите. На кръглата маса бяха обсъждани комуникационните стратегии и практики на българските институции, както и достъпа до информация. Участваха прес-аташета на няколко български институции, много журналисти и неправителствени организации. Кръглата маса прие Декларация за подобряване на комуникационните политики на институциите. Гергана Жулева, изпълнителен директор на ПДИ, участва в кръглата маса.

Ватикана отваря папките с тайните архиви

Това съобщи „Интернешънъл Хералд Трайбюн“ на 3 юли. Документите, свързани с понтификата на Папа Пий XI, до които изследователи ще имат право на достъп от 18 септември 2006 г., обхващат периода между двете световни войни. Сред материалите, които ще станат публични, е писмото, в което папа Пий XI осъжда расизма и национализма в Германия. Писмото е от значение за защитата на наследника на Пий XI, когото обвиняват за бездействие в спасяването на евреите от Холокоста. Инициативата на Ватикана е продължение на политиката на Папа Йоан Павел II който даде достъп на учени до

милиони документи от архивите на Ватикана по въпроса през 2003 г.

По-стриктни закони за тайната във Великобритания

Секретарят по вътрешни работи на Великобритания Джон Райд състави планове за по-безкомпромисни закони в областта на държавната тайна. Целта е да се попречи на служителите, имащи достъп до „чувствителна“ информация, да разкриват информация за правителствената политика. Трябва да бъде уреден въпросът кой има право да разрешава разкриването на такава информация, както и дължината на наказанието за неправомерно разкриване на информация. Сега то е до 2 години затвор. Причината за предложените промени е смущението на министрите от поредицата разкрити поверителни сведения, показващи техните съмнения за законността на инвазията на САЩ в Ирак.

Подпомагането на правото на информация в развиващите се страни изисква широкообхватни и гъвкави стратегии

Това е едно от заключенията от семинар, проведен през май в Осло, Норвегия, с помощта на Програмата за развитие на ООН. Участниците в конференцията определиха като предизвикателство както повишаването на количеството предоставяна информация, така и стимулирането на търсене на информация от страна на гражданите. По време на семинара бе подчертано значението на достъпа до информация за укрепване на правителствата. Чрез достъпа до информация бедните и хората в неравностойно положение в развиващите се страни могат да решат своите проблеми. Протоколът от срещата е качен на страницата на организацията www.freedominfo.org.

Небрежно засекретяване в САЩ

Американската агенция по отчетност на правителството критикува Министерството на отбраната за небрежно засекретяване на документи. Липсата на контрол и непоследователно прилагане на програмите за класифициране на документи води до неправомерно засекретяване, посочи Агенцията по отчетност в свой доклад. Това заключение идва в момент, когато администрацията на Джордж Буш критикува медиите за публикуване на класифицирана информация и двама граждани са погведени под отговорност за получаване и разпространяване на секретни материали по

продължава на стр. 16

силата на Закон за шпионството. Грифът за секретност не означава, че информацията наистина е секретна, тъй като правителството засекретява безразборно, коментира Стивън Афтъргуд на сайта "Секретни новини".

Европейската комисия обяви започването на втората част от въвеждането на биометрични паспорти

Освен дигитална снимка, паспортът ще съдържа и чип с отпечатъци от пръстите на притежателя. Само страни от Европейския съюз ще имат достъп до базата данни с биометричната информация. За въвеждането на биометричните паспорти е необходимо всички контролно-пропускателни пунктове да бъдат снабдени със специални четци за чиповете. Преди да заработи единната база данни за проверка на идентичността, гражданите ще трябва да дават отпечатъци всеки път, когато влизат в друга държава за сравнение с данните от паспорта. Това може да доведе до включването на данните на гражданите в различни бази данни, което е предпоставка за нарушаване на правото на лична неприкосновеност на европейските граждани, предупрежда от организацията Statewatch.

Закон за лустрацията в Полша

Долната камара на парламента в Полша прие закон за лустрацията. Три месеца след влизането на закона в сила Полският институт за

национална памет трябва да обнародва имената на всички агенти и сътрудници на тайната полиция от ерата на комунизма. Ако бъде приет, законът ще направи публични досиетата на дипломати, министри, депутати, журналисти, декани на университети и служители в много държавни институции. Законът дава право работодатели да уволняват на основание принадлежност или сътрудничество на тайните служби. Тези, чиито имена неоснователно са опетнени, ще имат право да се защитават в съда. Извън Закона за лустрацията остават духовните служители. Предстои гласуване на закона в Горната камара на полския парламент.

Как използват закона журналистите?

Резюмета на 500 случая на предоставена информация по силата на Закона за свобода на информация във Великобритания и Шотландия публикува на страницата си организацията "Кампания за свобода на информацията" (<http://www.cfoi.org.uk>). Включените резюмета представяват само малка част от предоставената информация, но дават представа за разнообразието във вида ѝ във Великобритания и Шотландия, където законът е в сила от 1 януари 2005 г. Предоставената информация е послужила за публикации в онлайн издания, а случаите са категоризирани по тема, медия и институция, предоставила информацията.

Програма Достъп до Информация

София 1000,
бул. Васил Левски N 76, ет. 3, ап. 3
тел/факс (02) 988 5062, 986 7709, 981 9791
E-mail: office@aip-bg.org
www.aip-bg.org

Редакционен екип:

Александър Кашъмов, Гергана Жулева,
Дарина Палова, Диана Банчева, Катерина
Коцева, Кирил Терзийски, Николай Мареков,
Фани Давидова

Оформление: Николай Мареков

Този бюлетин се издава в рамките на проект „Прилагане на Закона за свобода на информацията“ с финансовата подкрепа на Програмата за социална трансформация в Централна и Източна Европа (МАТРА) на Министерството на външните работи на Холандия.

©Програма Достъп до Информация

Материалите в това издание са обект на авторско право.

При цитиране позоваването на източника е задължително.

Изразените в бюлетина мнения и възгледи не ангажират и не отразяват тези на Министерството на външните работи на Кралство Холандия